

בענין: הקובלנה נגד הרוקח מיכאל עופר

צו לפי סעיף 56 לפקודת הרוקחים (נוסח חדש) תשמ"א – 1981

ביום 3.12.08 הוגשה נגד הרוקח מיכאל עופר (להלן הנקבל), קובלנה מתוקנת המיחסת לו התנהגות שאינה הולמת רוקח כאמור בסעיף 56 (א) (1) לפקודת הרוקחים נוסח חדש תשמ"א – 1981 (להלן הפקודה) וכן בהפרה מתמדת של הוראות הפקודה כאמור בסעיף 56 (א) (4), הכל "בהתיחס לארועים אליהם מתיחס כתב הקובלנה, בניהול לקוי במסגרת מלוי תפקידו בבית המרקחת בניגוד לסעיף 10 (א) לפקודה".

קובלנה זו החליפה את הקובלנה המקורית שהוגשה נגד הנקבל ביום 20.11.06 שאף בה יוחסה לנקבל התנהגות שאינה הולמת רוקח, אלא שלצד אישום משמעותי זה יוחסו לנקבל שני אישומי משמעת אחרים, האחד "אי יכולת או רשלנות במלוי תפקידו בניהול לקוי של בית המרקחת כאמור בסעיף 56 (א) (3) לפקודה". והשני התיחס להפרה מתמדת של הוראות הפקודה כאמור בסעיף 56 (א) (4) לפקודה.

המהות העיקרית של המעשים המיוחסים לנקבל בשני כתבי האישום, היא דומה, אם כי המועדים והפרטים אינם זהים. המהות היא קיום פער (לפי כתב הקובלנה המתוקן: "פער גדול") בין הרכישות של התרופות ויאגרה וסיאליס כפי שנעשו על ידי הנקבל "לבין כמות הניפוקים והכמות שמצא הרוקח המחוזי בבית המרקחת ביום הביקורת". הקובלנה המתוקנת מציינת ש"נכון למועד הקובלנה דנא, לא קיבל הרוקח תמחוזי הסבר שהניח את דעתו לפער האמור" (ההדגשה כאן ובהמשך שלי – ז.ו.).

שר הבריאות מינה, כמצוות הפקודה, ועדה שתשמע את שיש לנקבל לאמר, שתרכז את החומר הרלבנטי, ושתביא בפניו את ממצאיה ומסקנותיה.

הועדה שמעה לאורך שלוש ישיבות ארוכות למדי (שהניבו כ- 250 עמודי פרוטוקול) ראיות, והכל כשהקובלנה המקורית חולשת על הדיונים. בישיבת הועדה מיום 4.12.08 הודיעו הצדדים לועדה כי הם הגיעו להסדר טעון לפיו תוקן כתב הקובלנה כפי שתוקן. במסגרת הסדר זה הם ביקשו מהועדה שזו תמליץ בפני שר הבריאות על מתן נויפה. בכתב הקובלנה המתוקן הודה הנקבל.

ב"כ הנקבל ביקש באותה ישיבה, שהועדה תתיחס אך ורק לאמור בכתב הקובלנה המתוקן. "אני מבקש", כך אמר, "לא להתיחס לקובלנות הקודמות או האירועים הקודמים". לפחות שניים מחברי הועדה (היו"ר מוניק בן-שושן ועו"ד יעקב לוי) ביקשו לדעת אם יש תלויות נוספות נגד הנקבל. זה "מאד חשוב" אמרה היו"ר. תשובת ב"כ הקובל היתה "זה קצת מורכב..." "אני לא רוצה להתיחס לזה כי אני חושב שזה עדיין עומד לפני אינסטנציה אחרת". ו"אני חושב שאני

מעדיף לא להכנס לזה, אני לא חושב שזה רלוונטי". עמדת החבר השלישי בועדה (הרוקח משה חברוני) היתה שעל הועדה להתייחס ל"מה התביעה מבקשת ..." ו"למה אנחנו חופרים יותר מדי בזה?" בדברי ב"כ הקובל מקופלת יותר מרמיזה אודות משהו נוסף הנוגע לנקבל והמרחף בחללו של עולם, ואולם בצדק נמנעה הועדה מללחוץ בענין זה, ובצדק היא התעלמה מנושא זה בשיקוליה.

זה המקום לעשות אתנחתא קצרה ולפרט יותר את שנאמר בקובלנה המתוקנת.

הנקבל היה רוקח אחראי והבעלים של בית מרקחת בנהריה. בביקורת שנעשתה ב- 23.11.03 "לא הציג הנקבל את מלוא התייעוד בענין מרשמים שנופקו (ובענין) מקור הרישומים של התרופות ויאגרה וסיאליס". את החסר בתייעוד נימק הנקבל, לפי האמור בקובלנה בכך ש"לא כל תעודות המשלוח מצויות במקום...". הכח המצטבר של מה שנמצא ושהוצג, ביחד עם מידע שנתקבל אצל הרוקח המחוזי ממשווקי התרופות הללו, וביחד עם התרופות שנמצאו ביום הביקורת בבית המרקחת, הביא את הרוקח המחוזי למסקנה האמורה אודות הפער בין הרכישות למכירות. חרף חלוף הזמן (הארוך) בין מועד הביקורת לבין הגשת הקובלנה, לא סיפק הנקבל הסבר לפער זה. הוא גם לא מסר נתונים אודות מלאי נוסף שהיה לדבריו במחסן, שהיה בו לפי טעון הנקבל לשנות את התמונה.

ביום 24.1.05, קצת יותר משנה לאחר הביקורת האמורה נעשתה ביקורת נוספת בבית המרקחת, ושוב נמצא ש"תיעוד המרשמים היה לקוי" בכל הנוגע לעשייה בתרופות האמורות. חלקי גרס "לקשיים בביצוע בקרה נאותה לאופן הניפוק והתיעוד של המרשמים ביחס לתכשירי האין אונות... לא היה איזון בין הרכישות לבין הניפוקים על פי פנקס המרשמים ... ויתרת המלאי". את אי ההתאמה נימק הנקבל בלקויים בתוכנה. טעון זה נתמך ב"מכתב של חברת ירפא (מספקת התוכנה – ו.ו.) (לפיו) ערכנו בדיקה בתוכנת ירפא והתברר לנו שאכן קיימת אי התאמה בין הרישומים במחשב בומן הקלדה לבין ספר מרשמים".

המעט שניתן להבין מהאמור בקובלנה זו הוא שהנקבל ניהל את עסקו כך שלא ניתן להסיק מהרישומים אם כל התרופות שנמכרו על ידי הנקבל נקנו על ידו ממקור שהוסמך לעשות כן. אמרתי שזהו המעט שניתן להסיק מעובדות הקובלנה. לאמיתו של דבר האמור בקובלנה מעלה חשד כבד של רכישת תרופות ממקור בלתי ידוע. קשה להניח שלא ניתן היה, לאורך זמן ארוך כל כך, לשחזר את כמויות הרכישה ואו המכירה ובדרך זו להקטין את הפער, אילו אכן פעילות הרכישה והמכירה היתה מבוצעת כולה כדן. קשה גם לקבל שהנקבל לא יכול היה למסור נתונים על מלאי התרופות במחסן (אם היה שם מלאי). קשה גם לקבל שבזמן אמת של הביקורת הנקבל לא אמר ספונטנית למבקרים: המתינו נא רגע, יש להוסיף גם את המלאי במחסן.

אין בכח החשד האמור להקים עילה מספקת, ובצדק נמנעה הועדה (וכך גם אני) מלבסס אישום משמעותי על חשד בלבד. עם זאת אי אפשר להתעלם מכך שבעיסוקו של הנקבל מוכרים לצבור מוצרים היכולים לסכן את בריאותו אם לא את חייו וחרף זאת לא ניתן להגיע לממצאים בטוחים על המקור והאמינות של התרופות הנמכרות. המצב חמור יותר כשאין לצבור דרך כלשהי לדעת על

ידי בחינה מטעמו אם התרופות שמסופקות לו הן "לנו או לצרינו". זוהי התוצאה כשהעוסק מתעלם מחובת קיום רישומים שהחוק כפה אותם ושמטרתו היא יצירת מצב בו ניתן יהיה להסיר כל חשד על סטיה מדרך הישר. ניהול עסק בדרך כזו הוא מעשה תמור מאוד.

בי"כ החשוד ניסתה למתן מאד את הסיכון הטמון בתרופות שמדובר בהן באומרה ש"זה לא סמים מסוכנים וזה לא תרופות פסיכותרפיות..." התשובה הניצחת של יו"ר הועדה, שאין להטיל ספק במומחיותה היתה ש"התרופות מאוד מסוכנות גם אם זה לא סמים".

כל כולה של מערכת הרישום שהדין כפה אותה לא נועדה אלא כדי לאפשר בחינה קלה ואמינה של מעבר תקין של התרופות מיד ליד, כשתחילת המסלול היא יצרן התרופות, עבור דרך הסיטונאי והקמעונאי וכלה בצרכן.

תוצאת לואי של קיום קפדני של מערכת הרישום היא יצירת מצב בו כל רוקח ידע שהוא לא יוכל לחמוק מזרועות החוק על פעילות שלא כדין שהוא עשה. רישומים מדויקים אמורים להסגיר אותו מידית בשעת ביקורת, וזה עצמו משמש אמצעי הרתעה רב עוצמה.

נסיונו של הנקבל להמלט ממלתעות אי ההתאמה ומקיום הפער הבלתי מוסבר, זאת על-ידי "זריקתה" של פיסת נייר בת מספר שורות המאשרת דבר קיום פגם בתוכנת בית המרקחת הוא נסיון לא יצליח. הטעם לכך הוא שנקודת המוצא היא שהוכחה אי התאמה בין הרישומים, והוכח קיום הפער. מכאן ואילך הנטל הוא על הרוקח להוכיח, אם רצונו בכך, שאין הוא אחראי לאי ההתאמה ולפער. במסגרת זו הוא יכול לנסות להוכיח שהוא לא ידע ולא יכול היה לדעת על אי ההתאמה, שמצב כזה של אי ידיעה אינו עצימת עיניים, מה בדיוק היה פגום (אם היה פגום) בתוכנה, אילו בדיקות נעשו כדי לאתר זאת, מה נעשה בענין זה לפני ואחרי מעשה, ועוד כהנה וכהנה. אין הנקבל יוצא ידי חובת הרמת נטל זה על ידי "זריקתו" לרוקח המחוזי של פתק חסר פשר שאיש אינו יודע מי כתבו, מה מומחיותו של הכותב, ואיזה בדיקה הוא ערך. הדברים נכונים שבעתיים כשלא ניתן הסבר לתקלה בתוכנה וכשכל שנאמר בפתק הוא ש"ערכנו בדיקה בתוכנת ירפא והתברר לנו שאכן קיימת אי התאמה בין הרישומים במחשב בזמן הקלדה לבין ספר המרשמים" וש"אנו בודקים את מודול הדו"ח על מנת למנוע מקרים דומים בעתיד".

נסיון דומה (שאינו שייך אמנם להליך זה לאחר תיקון הקובלנה), עשה הנקבל כשניסה ליתן הסבר להימצאה בבית המרקחת של כמות לא קטנה של תרופות הנושאות חותמת "דוגמא לרופא". טענתו היתה שהתרופות "הגיעו" לבית המרקחת, ובידעו שהדין אוסר לא רק על מסחר בהם אלא אפילו על התזקתם בבית המרקחת, טילפן לסוכן המוכר תרופות כאלו, וביקש ממנו לקחתם. לדבריו בטרם בא הסוכן נעשתה הביקורת והתרופות נחשפו. הנקבל התייחס לתרופות אלו משל היו בעל חי המגיע בכוחות עצמו לבית המרקחת. המעט שהיה מצופה ממנו הוא מתן הסבר על דרך הגעת התרופות לבית המרקחת, מי קיבל אותם, מדוע הוא קיבל אותם, מדוע הוא לא נמנע מלקבלם, מדוע לא החזירם למי שמסר לו את התרופות ומכח מה ובאיזו זכות הוא החליט להקנות את התרופות דווקא לסוכן התרופות. גם במקרה זה נמצאה מישהי העובדת אצל הסוכן

שהיתה מוכנה לאשר, לדברי הנקבל, שאכן היתה אליה פניה כזו. בהערת אגב אציין שבצריך עיון הוא אם רשאי סוכן תרופות לקבל תרופה שלא הוא סיפק אותה.

לא הבאתי פרט זה שאין לו חשיבות להליך קא עסקינן לאחר תיקונו, אלא כדי להצביע על הדרך בה "מדלג" הנקבל כשהוא נתון במצוקה על העובדות החשובות באמת, תוך שהוא מקוה שאישורים בלתי מספיקים יעשו עבורו את המלאכה.

גישה זו תואמת את גישת הנקבל להיבטים שונים הנוגעים לפרשה, ובכלל זה את התעלמותו מחומרת מעשיו. באת כוחו אמרה לוועדה ש"מדובר בעניינים שבניהול ובעיקרם מדובר בהתנהלות ובפרוצדורה ותייעוד מרשמים וכיוצא באלה". על כך הגיבה יו"ר הוועדה ואמרה שזה הכי חשוב. נראה הדבר שהנקבל נפל לכלל טעות קשה; המדובר הוא לא בפרוצדורה אלא בבריאות האוכלוסיה אם לא בחייה. בהעדר רישום קפדני ומדויק יש חשש שאיש הישר בעיניו יעשה. האמון שנותן הצרכן במספק התרופות הוא אמון עיוור: הוא איננו יכול לבדוק את הרכבה של התרופה וכל שהוא יכול לעשות הוא לקוות שהרוקח מספק לו את התרופה לה הוא נזקק. משהשמיט ספק התרופה את התשתית הרישומית, המאפשרת מעקב אחרי התרופה, הוא שומט את עיקר יכולת הפיקוח על טיב התרופות שהוא מספק. בעשותו כן הוא מנתק באחת את השרשרת הפיקוחית שראשיתה ביצרן, וסופה בצרכן. לא בפרוצדורה עסקינן אל ברווחת הצבור ובבריאותו.

על מצבים דומים אמרתי בהחלטות שנתתי בהזדמנויות דומות בין השאר את הדברים הבאים:

"ההערות המיתממות למדי, שנשמעו מפי הנקבל וב"כ במהלך הדיון הארוך מאד בקובלנה קא עסקינן, ולפיהן מדובר בזוטות, או שלא הוכח שתרופות בהן סחר הנקבל היו מזויפות, או לא תקינות, או שלא הוכח שהן אינן מתוצרת היצרן המקורי, וכל כיוצא בהן, אינן זוטות כלל ועיקר. התשובה לטענות אלו ודומיהן היא: אני, הרשות הממונה והמופקדת על רווחתו ובריאותו של הצבור, אינני צריכה, אינני יכולה ואינני רוצה לעקוב ראו לעשות אנליזות ראו לחקור בדרך אחרת תרופות שאין יודע את מקורן, או שאריזתן לא מקורית, או שנעברו בהן "עבירות פורמליות" אחרות. אינני רוצה לבדוק את תקפותן מבחינת מועד תפוגתן, או אם הם התקלקלו עקב אחסון לא נאות, או הן אינן תקינות מסיבות אחרות. אני רוצה שאתה הרוקח תסתור בתרופות בדרך הקבועה בחוק. אם כך תעשה, נחה דעתי שהתרופות הן תקינות גם ללא בדיקות ומעקבים. הדברים נכונים שבעתיים כשמדובר בתרופות שנמכרו ולא ניתן כלל לשים יד עליהן.

החשיבות העליונה שבהקפדה על קלה כחמורה בהוראות הרשת הנורמטיבית, אפילו נראות חלק מהן הוראות פורמליות גרידא, היא ערובה חיונית להשגת המטרה של קיום מסחר אמין בתרופות. מכאן שנורמות אלו מצויות, כפי שכבר נאמר, במהות ובליבה של האספקה התקינה והבלתי מזיקה של תרופות לצבור".

ועוד אמרתי בהקשר זה שצריך להבין

ש"המפר הוראה הכלולה ברשת הנורמטיבית (למשל מוכר תרופה שלא באריזה המקורית שלה, או מוכר תרופה שהאצווה הרשומה באריזה איננה תואמת את אצוות תכולתה או מוכר תרופה שנרכשה ממקור לא ברור, לא מוכר או לאו בר היתר) איננו עובר על מה שיכול להראות אולי ממבט שטחי הוראה פורמלית. הפרת החוק הנעשית על ידו, היא לאמיתו של דבר מהותית ומצויה בליבת העניין המהותי. התפוררות המבנה הנורמטיבי (הפורמלי כביכול) ימנע אל אפשרות להשליט סדר ולפקח על תקינותם הרפואית של התרופות הנעברות בשוק".

סמכויות שר הבריאות המתיחסות לענישה המשמעתית הואצלו אלי, ודו"ח הועדה המלצותיה ומסקנותיה הושמו לכן על שולחני. בכל הנוגע להרשעה, היתה תמימות דעים בין חברי הועדה שנוכח הודאתו של הנקבל יש להרשיעו בעבירות המשמעת בהן הוא הואשם בקובלנה. לעומת זאת קמה מחלוקת בין חברי הועדה על הענישה המשמעתית הראויה.

הרוב (היו"ר בן-שושן וחבר הועדה עו"ד יעקב לוי) סברו שראוי שלא לאמץ את הסדר הטעון בכל הנוגע לענישה. נויפה בלבד חורגת לדעתם באופן בולט מהענישה הראויה. התנהגות הנקבל מצביעה לדעתם על "זילזול בהתנהלות המקצועית ... דבר המהווה פגיעה באמון המקצועי המוענק לרוקח".

הרוב הוסיף ואמר שבשתי הביקורות, שביניהן היה פער זמן משמעותי, נמצא בבית המרקחת ה"פער" שמדובר בו. יש בכך כדי להעיד לדעתם "על תבנית שלילית חוזרת של התנהגות מקצועית רוקחית, ועל ניהול לקוי וחוסר פיקוח על בית המרקחת ... "אחת התכליות הראשיות של מערכת הפיקוח על הרוקחים" היא "שמירה על בריאות הצבור ... הנזקקים לשירותי הרוקחים", ומעמד הרוקח בהקשר זה הוא, לפי האמור בחוק זכויות החולה, תשנ"ו – 1996 כמעמד מטפל "עם כל האחריות והאמינות הנדרשת ממטפל כלפי הנזקקים לשירות", דרך טפולו של הנקבל בכל הנוגע "להנפקת רישום תיעוד ופיקוח לגבי התרופות ... הינו מחדל מקצועי חמור שיש למונעו".

הרוב הוסיף והדגיש שהוא ער ומודע למשקל שהוא צריך ליתן להסדר טעון, ואולם עדיין הסדר טעון איננו בבחינת סוף פסוק, ואם נמצא "שקיימות נסיבות מיוחדות המצדיקות שלא לתמוך בהסדר, אין בעצם קיום הסדר טעון כדי למנוע את היישום הראוי של הדין. לדעת הרוב "אכן קיימות נסיבות מיוחדות המצדיקות שלא לתמוך בהסדר הטעון", ונסיבות אלו מתמקדות בכך שהוא "אינו עולה בקנה אחד עם טובת הצבור". לא ניתן בהסדר "משקל הולם לאוכלוסיית הנזקקים לשירותי הרוקחים ולחולשתה של אוכלוסייה זו ... הן חולשה גופנית-בריאותית, והן החולשה של היותה של אוכלוסייה זו במעמד של כפיפות וחוסר איזון אל מול המקצועיות והסמכותיות של הרוקח".

אלו הם מילים כדורבנות, ובכל הנסיבות הללו סבר הרוב שהענישה הראויה היא התלית רשיון לתקופה של שלושה חודשים. עם זאת הביא הרוב בחשבון את "התמשכות החליכים", את אי בדיקת המלאי ביום הביקורת ואת התקלה בתוכנה, ובהתחשבו באלו הוא המליץ על התלית הרשיון לחודשיים בלבד.

דעת המיעוט (הרוקח חברוני) היתה ש"צמצום הטענות וריכוזן באי סדרים מינהליים", העדר בדיקה כוללת "על כשל תעודי גורף בכלל מרשמי בית המרקחת...", היות תכשירי האין אונות מחוץ ל"קטגוריית התרופות שעמן יש החמרת יתר ... כגון סמים ...", העדר הרשעות קודמות, אורך הזמן בו התנהל ההליך, ענוי הדין, היותם של רוב מרשמי האין אונות המשכיים, העברתם של המרשמים לקופ"ח, האפשרות "להוצרות תקלות בניפוקים, חוסר בדיקת המלאי במחסן", והתקלה במחשב מצדיקים את אימוץ הסדר הטעון.

הנימוקים שנתן ב"כ הקובל לתמיכתו בהסדר הטעון הם אלו:

- א. הארועים הם "ישנים" (משנת 20.03.05).
- ב. הנקבל מבקש לפתוח דף חדש והקובל מבקש לעזור לו בכך.
- ג. עיקר תכליתו של ההליך המשמעתי איננו בענישה אלא בהחזרת הנקבלים "לתלם".
- ד. ענוי הדין שנגרם לנקבל.

ב"כ הנקבל הצטרפה פחות או יותר לנימוקים אלו.

לא מצאתי באף אחד מהנימוקים הללו עילה מספקת להקלה משמעותית כל כך בענישה המשמעטית ולסטיה מנורמת הענישה שנקבעה לאחרונה למקרים כאלו. המעיין בכלל הליכי המשמעת יווכח על נקלה שחלוף הזמן במקרה זה הוא קצר יותר מחלוף הזמן ברוב רובם של הליכי המשמעת. הרצון להחזיר את מי שחטא ל"תלם" משותף לכל הליכי המשמעת ואולם לא מצאתי מקרים בהם היה בכך בלבד כדי להקל בעונשם של מורשעי עבירות משמעת בדרך מופלגת כל כך. ענוי הדין המאפיין לצערי חלק משמעותי מאד של הליכי המשמעת עולה לאין ערוך על עינוי הדין במקרה זה, ואולם חרף זאת אינני זוכר מקרה בו ניתן לגורם זה משקל כל כך מכריע.

על ההתייחסות המוטעית של הנקבל כאל סרח עודף של "שוליים פרוצדורליים" כבר עמדתי. כך גם על הטעון שאין סיכון של ממש בתרופות שמדובר בהם. חוסר הרשעות קודמות הוא אמנם נימוק שצריך להביאו בחשבון, ואולם הוא מאפיין את רוב רובם של הליכי המשמעת ולא ראיתי שהיה בנימוק זה כדי לסטות באופן משמעותי כל כך מנורמת ענישה.

כללו של דבר, כשאני מביא בחשבון את כלל ההיבטים, אלו שפורטו על ידי, אלו שפורטו על ידי הרוב והמיעוט בועדה, ואלו שהועלו על ידי ב"כ הצדדים, נראית לי דעת הרוב מדעת המיעוט.

אין זה סוד שנויפה בלבד איננה נקלטת בתודעת הצבור, גם לא בתודעתם של כלל הנקבלים, כעונש של ממש. נויפה בלבד אינה מרתיעה דיה, במיוחד לא כשיכול ויש פיתוי לא קטן לסטיה מרישום מספיק וקפדני, זאת נוכח רווחים כספיים משמעותיים שניתן להפיק מפירצה ברישום הבלתי תקין, ואלו יכולים לקרוץ לעוסקים. ענישה משמעטית של ממש יכולה להיות משקל שכנגד לפיתויים אפשריים. ויתור על אמצעי הרתעה מסוג זה יגרום לאובדן אחד ממקורות

26/01/2009 13:50 025657799

LESHKA MESHPATIT

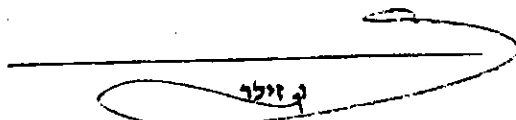
7

האכיפה היעילים. יש חשש שההקרנה לציבור הרוקחים של מתן נזיפה בלבד לא תשיג את מטרתה. ההקרנה לצבור בכללותו יכולה לגרום לתסכול ולאובדן אמון.

אימוץ דעת הרוב נעשה על ידי נוכח כלל נסיבות המקרה הקורנקרטי הנדון כאן, ואין לראות בו אינדיקציה לכך שבכל המקרים ובכל הנסיבות זוהי רמת הענישה הראויה. נהפוך הוא.

אני מאמץ כאמור את דעת הרוב ומורה על התליית רשיון הנקבל למשך חדשיים החל מ- 1.5.09.

ניתן היום – 26.1.09.

נשיא (בדימוס) של ביהמ"ש המחוזי בירושלים